



The American Hungarian Federation

Serving the Community since 1906 - Fidelissimus ad Mortem

APRÓD KATONÁK

Háború, menekülés, hadifogság. Olyan emlékek ezek, amelyeket legtöbbször igyekszünk elfelejteni. Ezért vagyok hálás volt iskolatársamnak, Csicsery Zsigmondnak, hogy ő szorgalmasan feljegyezte az élményeket és most angol nyelven közzétette: EGY MAJDNEM KATONA (története) – „Almost a Soldier” címmel.

Csicsery a nagyváradi Gábor Áron Tűzér Hadapródiskola másodéves növendéke volt amikor a Szovjet csapatok fenyegető közelsége miatt 1944 december 29-én útrakelt az több ezer kilométeres útjára. Vonattal, gyalog, szánt húzva, teherautón, a dunántúli Sümegről az Északi Tenger partjára, majd a Szudéta vidék után Bajorországba, amerikai és francia hadifogoly táborokba vitte sorsa. Naplójában beszámol a háború utolsó napjairól, a menekülésről, bombázásokról, azokról a hányattatásokról, amelyben egy 16 éves, katonának készülő gyermeknek része volt. Egy szemtanú élményével írja le a Harmadik Birodalom utolsó napjait. A napló egy része 1997-ben jelent meg egy magyar kiadványban, most a teljes szöveg angolul olvasható John Tuzson fordításában.

A nagyváradi, és a másik három hadapród iskolát Marosvásárhelyen, Esztergomban és Pécsen 1898-ban alapították. A reálgimnáziumi tantárgyak mellett katonai ismereteket is tanítottak. Ezeket a katonaiskolákat a trianoni békefeltételek rendelkezései szerint megszüntették, csak 1940-ben indult újra a tanítás. Öt év elvégzése után a növendékeket zászlóssá avatták, illetve a legjobbak a Ludovika Akadémián folytathatták (volna) az egyetemi fokú tanulást, kiképzést. A hadapród iskolák mellett az alsó osztályok tanulói részére Kőszegen volt egy katonai alraeál iskola is, a Cögeráj, amelyről Ottlik Géza írt nagy sikerű könyvet ISKOLA A HATÁRON címmel. Ezekbe az iskolákba főleg a katonatisztek és tisztviselők gyermekeit vették fel, nemcsak megbízhatóság alapján, de azért is, mert az aránylag gyengén fizetett katonák nem tudták volna megfizetni a magasabb színvonalú taníttatás költségeit.

Csicsery osztálya Sümegen, az enyém a szomszédos Csabrendeken az iskola épületében volt elszállásolva. Budapest bekerítésének híre után indultunk el vonaton (a 40 ember / 8 ló alapon, tehervagonban) Németországba. Az egyik állomáson mellettünk vonultak a Budapestről gyalog elhajtott zsidók. Azóta is szégyellem, hogy egy pillanatra sem jutott eszembe, talán sorsunk, helyzetünk megfordítható lehetne. Mi is hasonló sorsra juthatnánk, ahogy az végül be is következett. A cél az Északi Tenger melletti hatalmas katonai tábor, Gross-Born volt. 11 napi út után érkeztünk meg oda, de alig két hét után

már szedelőzködni kellett, mert a gyorsan közeledő front azzal fenyegetett, hogy a Szovjet hadsereg „vendégei” leszünk. Mivel megfelelő szállítóeszközök nem álltak rendelkezésre, a 30-40 fokos hidegben, hóban, gyalog kellett a bizonytalan távolnak nekivágni. Holmiját mindenki a sebtében kialakított „szánkón” húzta, ami nem volt más, mint a még Nagyváradról elhozott szekrényünk felfordítva. Persze mire a következő állomáson elkapott vonatra felszállhattunk, igen kevés maradt a felszerelésből. A következő szálláshelyünk a Szudéta vidék fővárosa, most Cheb, akkori német nevén Éger volt, ahol 3 hónapig maradt az iskola. Itt csak a naponta hullámokban érkező amerikai bombázók zavarták a kiképzést és az alig megtartott gimnáziumi tanulást. A németek által hírdetett „csodafegyverek” persze nem léteztek, de a közeli gyárban kifejlesztett jet-repülőök sem repkedtek sokáig, üzemanyaguk elfogyott, aztán a gyárat lebombázták. Amikor a Szovjet csapatok közelsége egyre fenyegetőbb lett, az iskola parancsnoka jó érzéssel elrendelte a volt Cseh területek elhagyását és egy éjjel 30 kilométert gyalogolva minden magyar alakulat átment a bajor oldalra abban a reményben, hogy amerikaiakkal fogunk találkozni. Így a gulag rémétől megszabadultunk ugyan, de a hadifogoly táborból nem. Az amerikaiak nem tettek különbséget a 12 éves levante és a 79 éves tábornok között. Aki egyenruhát viselt az a szabad ég alatt elkerített táborban találta magát sok ezer társával együtt a Rajna-vidéken levő Bad Kreuznach-ban.

Május elejére több mint 2 millió német és szövetséges hadifoglyot kellett élelmezni a táborokban, bizony alig jutott néhány falat az éhes hasakba. Nem csoda ha Csicsery naplójának nagy része étellel, illetve annak hiányával foglalkozik. A kimerült és legyengült emberek csak tántorogni tudtak a koranyári hőségben. „Ha felálltam megszédültem, újra le kellett ülnöm. Aztán megtanultam, hogy előbb lassan felülök, várok 5-6 percet, feltérdelek, újra várok néhány percet, csak aztán tápázkodok fel.” - írja. Amikor aztán megeredt a májusi eső, az ugyan hozott változást, de a helyzet nem lett jobb. A szabad ég alatt sárban fetrengve ábrándoztunk a megváltásról. Ez egy megbetegedés formájában jelentkezett, amikor Csicsery is, én is kórházba kerültünk.

Ha a németországi tábor kegyetlen volt, a francia vezetés alatt levő Mailly-Le-Camp egyenesen elviselhetetlen. A szabadulás csak késő ősszel, vagy mások számára csak 1946 elején jött el, amikor az amerikaiak nem KÜLDTEK, hanem VITTEK bennünket haza Magyarországra. Vigyáztak ugyanis arra, hogy amikor Kaposvárot átadták a volt foglyokat, azokat ne vihessék tovább a Szovjet Unióba.

Hazaérve Csicsery Zsiga a Werbőczy Gimnáziumban folytathatta a tanulást. 1951-ben vegyészmérnöki diplomát szerzett a Műegyetemen, de egy évvel később behívták munkaszolgálatra, aztán az AVO börtönéből bányába küldték, ahonnan csak két évvel

később szabadult. A forradalom után Amerikában csatlakozott a háború után kivándorolt szüleihez. A Northwestern Egyetemen doktorált és a Chevron Research Company-tól 1986-ban ment nyugdíjba. Azóta tanácsadóként bejárta a világ számos országát. Könyvét: a Zala Films forgalmazza, ára Amerikában \$ 24.95 + \$ 6.00 posta költség : orders@zalafilms.com

Egy másik nagyváradai évfolyamtárs Kokovay Antal Budán rekedt és az ostrom alatt csatlakozott egy magyar harcoló alakulathoz. Egyike volt annak a 782 főnyi csapatnak, akik 92 ezer magyar és német katona közül 1945 február 11-én Perbálnál kijutott a gyűrűből. Emlékeit a Hadapródiskola emlékkönyvében örökítette meg.

Egy nálunk 1évvel fiatalabb növendék, aki a kőszegi alreál elvégzése után éppen elkezdte volna a hadapródiskolát, Galántay Ervin, szintén Budán maradt és mint a csapatok közötti futár vett részt az ostromban. Az ő emlékeit GYERMEK KATONA (Boy Soldier) című könyvben írta meg, színén angol nyelven. A Militaria kiadó adta ki 2005-ben.

Papp László
AMSZ Igazgatósági Tag